

dum quo sanctus Apostolus Timotheum adjurat ut æquam se præbeat in suis judiciis : *Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis angelis, etc.*; hincque intelligant quantum refert ipsorum justè judicare, et quantum imminet illis periculum si in suis judiciis vel præoccupentur, vel affectu ducantur. Vide v. 21.

4° Attendant et ad id quod Timotheo præcipit circa ordinationes, caveantque ne temerariè et inconsideratè indignorum ordinatione sese coram Deo alienorum peccatorum reddant participes. Vide v. 22.

5° Omnis anima christiana desolata, et ab hominibus derelicta, audiat quasi sibi dictum quod D. Apostolus de verè viduâ et desolatâ dicit, v. 5. *Speret in*

CAPUT VI.

1. Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt; sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, et exhortare.

3. Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ;

4. Superbus est, nihil sciens, sed languens circa questiones et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemæ, suspiciones malæ.

5. Confectiones hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.

6. Est autem quæstum magnus, pietas cum sufficientiâ.

7. Nihil enim intulimus in hunc mundum; habundiam quod nec auferre quid possumus.

8. Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus.

9. Nam qui volunt divites fieri, incidant in tentationem et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et perditionem.

10. Radix enim omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes, erraverunt à fide, et inserperunt se dolibus multis.

11. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge; sectare verò justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

12. Certa bonum certamen fidei; apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus.

13. Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem;

14. Ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile, usque in adventum Domini nostri Jesu Christi.

Deum; ad Deum confugiat, et eò magis in eum speret quò magis est desolata, et ab hominibus derelicta. Omnimoda derelictio dat jus ad Deum, omnè bonum, confugiendi, in eum sperandi, et ab illo necessaria eò pressius et instantius petendi quò majori necessitate premimur.

6° Omnis Christianus suorum negligens, et præsertim patres, domini, prælati, qui de suis non curant, audiant terribilia D. Pauli verba, v. 8: *Si quis suorum, maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, etc.*; hocque tonitru expergefacti gemant ob suas de suis negligentias, fidemque, quam hæc suâ duritiâ abnegarunt, solliciti in posterum suâ charitate profiteantur. Vide v. 8.

CHAPITRE VI.

1. Que tous ceux qui sont sous le joug de la servitude sachent qu'ils sont obligés de rendre toute sorte d'honneur à leurs maîtres, afin de n'être pas cause que le nom et la doctrine de Dieu soient exposés à la médisance des hommes.

2. Que ceux qui ont des maîtres fideles ne les méprisent pas, parce qu'ils sont leurs frères; mais qu'ils les servent au contraire encore mieux, parce qu'ils sont fideles, et plus dignes d'être aimés, comme étant participants de la même grâce. C'est ce que vous devez leur enseigner, et à quoi vous devez les exhorter.

3. Si quelqu'un enseigne autre chose, et n'embrasse pas les salutaires instructions de Notre-Seigneur Jésus-Christ, et la doctrine qui est selon la piété,

4. Il est enflé d'orgueil, il ne sait rien; mais il est possédé d'une maladie d'esprit qui l'empêche en des questions et des combats de paroles, d'où naissent l'envie, les contestations, les médisances, les mauvais soupçons.

5. Les disputes pernicieuses de personnes qui ont l'esprit corrompu, qui sont privées de la vérité, et qui s'imaginent que la piété doit leur servir de moyen pour s'enrichir.

6. Il est vrai néanmoins que c'est une grande richesse que la piété, et la modération d'un esprit qui se contente de ce qui suffit.

7. Car nous n'avons rien apporté en ce monde; et il est hors de doute que nous n'en pouvons aussi rien emporter.

8. Ayant donc de quoi nous nourrir et de quoi nous couvrir, nous devons être satisfaits.

9. Parce que ceux qui veulent devenir riches tombent dans la tentation et dans le piège du diable, et en divers desirs inutiles et pernicieux, qui précipitent les hommes dans l'abîme de la perdition et de la damnation.

10. Car l'amour des richesses est la racine de tous les maux; et quelques-uns en étant possédés, se sont égarés de la foi et se sont embarrassés dans une infinité d'afflictions.

11. Mais pour vous, ô homme de Dieu, fuyez ces choses; et suivez la justice, la piété, la foi, la charité, la patience, la douceur.

12. Soyez fort et courageux dans le saint combat de la foi; travaillez à remporter le prix de la vie éternelle, à laquelle vous êtes appelé, ayant si excellentement confessé la foi en présence de plusieurs témoins.

13. Je vous ordonne devant Dieu, qui vivifie toutes choses; et devant Jésus-Christ qui a rendu, sous Ponce Pilate, un si excellent témoignage à la vérité.

14. De garder les préceptes que je vous donne, en vous conservant sans tache et sans reproche, jusqu'à l'avènement de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

15. Quem suis temporibus ostendit beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium;

16. Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibleem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest; cui honor et imperium sempiternum. Amen.

17. Divitiibus hujus seculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum)

18. Benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

19. Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20. O Timothee, depositum custodi, devitas profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ;

21. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

1° *Docet quomodo instituendi sunt servi christiani; suis nimirum dominis, etiam ethnicis, promptè et reverenter obediunt, v. 1 et 2. Secus autem docentes damnat ut hereticos, in quos versus invectur: superbi sunt, ignari, mente et corde corrupti, religionis præcepta abutentes ad quæstum, v. 5, 4, 5.*

2° *Docet pietatem magnum quidem quæstum esse non divitiarum externarum, quas ambiunt heretici, sed internarum, quas dant sufficientiam, seu faciunt ut animus sit necessariis contentus, v. 6. Hanc sufficientiam inculcat Christianis omnibus, quos ab avaritiâ deterret ut malorum omnium, et temporalium, et æternorum, radice, v. 8, 9, 10.*

3° *Timotheum, et in eo omnes Dei ministros, specia-*

1. Quicumque sunt sub servitutis jugo heros suos, licet ethnicos, perfectè prosequantur reverentiâ, ne propter eorum inobedientiam christiana professio et evangelica doctrina malè audiat.

2. Qui verò dominos habent christianos caveant ne quid de reverentiâ remittant, quia christiani sunt; imò eò libentius illis ministrent quòd fideles sunt, et illis eò chariores sint quòd ejusdem sunt cum ipsis gratiæ participes. Hæc doce nescientes, hortare verò scientes.

3. Si quis doctrinam ab hæc nostrâ alienam docet, et non adhæret salutaribus Domini nostri Jesu Christi sermonibus, seu evangelicæ doctrinæ, quæ veram pietatem promovet,

4. Superbus est et ignarus, sed et languet circa futiles questiones et meras de verbis pugnas, ex quibus inanibus disputationibus oriuntur invidia, rixa, convicia, opiniones malæ, seu perniciosa dogmata.

5. Inanes et prævæ exercitationes hominum mente corruptorum qui veritatis lumine sunt privati, et idè existimant pietatem rem esse quæstuosam.

6. Reverâ magnus quæstum est pietas cum necessaria sufficientiâ.

15. Que doit faire paraître en son temps celui qui est souverainement heureux, qui est le seul puissant, le Roi des rois, et le Seigneur des seigneurs;

16. Qui seul possède l'immortalité, qui habite une lumière inaccessible, que nul des hommes n'a vu ni ne peut voir, à qui est l'honneur et l'empire dans l'éternité. Amen.

17. Ordonnez aux riches de ce monde de n'être point orgueilleux; de ne point mettre leur confiance dans les richesses incertaines, mais dans le Dieu vivant, qui nous fournit avec abondance tout ce qui est nécessaire à la vie;

18. D'être charitables et bienfaisants; de se rendre riches en bonnes œuvres; de donner l'aumône de bon cœur; de faire part de leurs biens;

19. De s'acquiescer un trésor, et de s'établir un fondement solide pour l'avenir, afin d'arriver à la véritable vie.

20. O Timothée, gardez le dépôt qui vous a été confié, fuyant les profanes nouveautés de paroles et toute doctrine contraire qui pour faussement le nom de science;

21. Dont quelques-uns faisant profession, se sont égarés de la foi. Que la grâce soit avec vous. Amen.

ANALYSIS.

tim avertit ab avaritiâ, ne in laico quidem serena, et ad justitiam sedulo sectandam potenter impellit, v. 11, 12. Eundem Timotheum, et omnes in eo episcopos, obtestatur per Deum vivum, et per Christum judicem, ut fortiter certet, hæcque Epistolam observet usque ad adventum Domini, v. 15, 14, 15, 16.

4° *Divites sanctum docet usum divitiarum, in se sint humiles, erga Deum pii, in proximum liberales, suisque elemosinis æternam sibi comparant beatitudinem, v. 17, 18, 19.*

5° *Timotheum, et in ipso omnes episcopos, hortatur ut fidei depositum serret, nova viet dogmata, objectiones ex falsa philosophiâ principii petitas rejiciat, v. 20, 21.*

PARAPHRASIS.

7. Sicut enim in hunc mundum nihil intulimus, ita procul dubio nihil ex mundo auferemus.

8. Necessaria ergo habentes, pasci scilicet et tegi, his contenti simus.

9. Nam qui volunt fieri divites, avaritiæque student, in varias incidunt peccandi tentationes, quibus quasi rebus illaqueantur à diabolo, et in multas incidunt cupiditates non tantum inutiles, sed et nocivas, quæ hominem demergunt in interitum et damnationem:

10. Amor enim pecuniæ est omnium malorum radix; qui studentes quidam à fide aberraverunt, et seipsos transfecerunt doloribus multis.

11. Tu autem, ô homo Dei, avaritiam et hæc eam comitantia peccata fuge; sectare verò sanctitatem et virtutes illius comites, scilicet pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

12. Certa fortiter præclarum certamen fidei; apprehende vitam æternam (quæ palma est victori promissa) ad quam à Deo, quasi agonistes, vocatus es, et quam hucusque prosequens es, egregiam confessus confessionem coram testibus plurimis.

13. Obtestor te coram Deo vivente et omnia vivit-

cante, et coram Jesu Christo qui sub Pontio Pilato testimonium perhibuit veritati præclarum,

14. Obtestor, inquam, te coram tantis testibus ut que in hæc Epistolâ tradito exacte custodias usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi, ne quam reprehensionem incurras ob tuam transgressionem.

15. Quem adventum tempore destinato, exhibebit ille qui a se beatus est, et qui solus a se princeps, Rex regum, et Dominus dominantium.

16. Qui solus per se immortalis est, quique lux est præ nimio splendore mortalibus inaccessibilis, quemque præ nimia luce nullus hominum vidit in hæc vitâ, nec videre potest natura viribus, cuius honor et imperium non ad tempus est, sed ad omnem æternitatem. Amen.

17. Denuntia hujus mundi divitiis habentibus, si de se sublimiter sentiant, neque confidant in divitiis

COMMENTARIA.

VERS. 1. — QUICUMQUE SUB JUGO... Omnibus debitor est episcopus: hinc et mancipiorum salutem debet invigilare; memor quod Christus Dominus, cuius ipse representator est, formam servi accepit, venit ministrare, non ministrari, factusque est obediens usque ad mortem. Mancipiorum autem et aliorum servitatem sanctificavit episcopus, si doceat eos ut propter Deum et ad imitationem Christi Domini suis heris promptè serviant et reverenter obediant. Hoc docet Apostolus: Quicumque sub jugo servitutis sunt, seu mancipia, domos suos, licet ethnici, in omni habeant honore, id est, eos honorent verbis, signis, operibus, promptâ scilicet obedientiâ, et reverenti obsequio.

NE NOMEN DOMINI... id est, ne ex eorum inobedientiâ, professio christiana et doctrina evangelica traducatur quasi ordinis politici dissolutrix, rebellionisque faulrix; sed ut, è contra, ex promptâ et reverenti eorum obedientiâ benè audiat Christianismus, et ad eum alligantur infideles.

Hoc subintelligi voluit Apostolus, et utrumque in mente habuit. Idem præceptum nunc servis dandum, etiâ pietatem colentibus: èò sint erga suos dominos et reverentiores et obediuntiores, quò pietati sunt adductiores, ne pietas ob eorum in ministerio negligentiam ab heris blasphemetur, quod non rarum.

VERS. 2. — QUI AUTEM FIDELIS HABENT DOMINOS... Qui verò dominos habent christianos caveant ne quid de reverentiâ et obsequio remittant, quia illos domini suos appellant et reputant in Christo fratres.

SED MAGIS SERVANT... id est, quinimò ipsis èò

VERS. 4. — QUICUMQUE SUNT SUB JUGO SERVI, etc. Vult servos per omnia officiosos esse erga dominos, non solum, ne malè audiat religio et doctrina christiana, verum etiâ ut benè audiat, utque domini, qui non credunt verbo, considerantes bonam et sanctam servorum suorum conversationem, sine verbo lucrifant. Et hæc quidem de servis dominorum infidelium; nam de servis fidelium nunc sequitur.

Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres, id est, christiani sunt. Ad dominos reverenda est, non ad servos. Sed magis serviant, quia

incertis, fluxis et fugacibus, sed ut sperent et confidant in Deum semper vivum, qui nobis omnia largè suppeditat ad usum necessaria.

18. Præcipe ut bona faciant opera, suisque præclaris ditescant operibus; sint liberales, suasque divitias indigentibus communes reddant.

19. Thesaurus meritorum sibi ipsis reponant, fundamentum solidum in posterum, ut veram assequantur vitam.

20. O Timothee, fideliter serva doctrinam instar depositi tibi traditam; idcirco devota profanas vocum novitates, et omnes rejice objectiones quas opponunt hæretici, qui falsò sibi scientiæ nomen arrogant, seu sub ementio scientiæ nomine,

21. Quam profluentes, quidam aberraverunt à fide. Gratia tecum. Amen.

libentius et promptius ministrent quòd christiani sunt, illosque èò charis diligant quòd ejusdem cum eis sunt gratiæ participes.

ET DILECTI, ἀγαπῶμαι, quod alii vertunt diligibiles, quasi diceret: Eò majori dilectione sunt digni, seu èò magis diligibiles.

Observationes morales.

Gratia celestis, seu divina filii omnibus baptizatis collata, non tollit conditionem civium inæqualitatem, sed eas omnes sanctificat. Herilem quidem, dum dominis inspirat ut servos suos vel fratres diligant; servilem verò, dum servos docet Christum in dominis suis revereri, eisque velut Christo Domino promptè, libenter et cum affectu, ministrare. Ex quo Christus, Filius Dei, frater noster factus est, nosque fratres suos appellare dignatus est, nullus homo, cujuscumque dignitatis et præcipientiæ, dedignetur servos suos ut fratres intueri et diligere. Ex quo Christus, Filius Dei, formam servi accepit, et pro nobis factus est obediens ad mortem, nullus homo, qualiscumque sit, erubescat alteri homini subdi, servire et obedire, imò gloriari id promptè, libenter et reverenter, ob Christum Dominum, præstare.

Hæc docet servos nescientes, ut suum noverint officium, suæque sanctificationis modum.

EXHORTARE verò scientes, ut quòd noverunt opere perficiant, sequi in servitute sanctificant.

VERS. 5. — SI QUIS ALITER DOCEAT... seu aliam à nostrâ doctrinam docet, et non adheret salutaribus

fideles sunt dilecti qui beneficii participes sunt; q. d.: Dilectione et honore digni sunt domini fideles, tantum fratres scilicet, et domestici fidei. Hæc doce nescientes, et exhortare scientes, ut quòd sciunt, faciant et opere impleant.

Si quis aliter docet, et non acquiescit, etc., id est, ei doctrinæ quæ pietati consentanea est, quæque pietatem promovet. Hæc enim est doctrina sana. Pietatem intellige verum Dei cultum, quâ nimirum rectè et sincerè Deus colitur.

DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI SERMONIBUS, id est, evangelicæ doctrine; quæ tota salutaris est et sana; quæque veram pietatem docet, verumque Dei cultum promovet.

Hinc apparet quòd aliqui falsi doctores, sive judaizantes, sive alii, christianam libertatem, quæ spiritualis est et divina, confundentes cum civili et humanâ libertate, quæ corporalis est et externa, doceant quòd servi christiani, utpote per Christum liberati, Deique filii facti, ab hominum servitute essent liberi. Hos falsos doctores, velut Evangelii inimicos et ordinis politici perturbatores, acriter redarguit Apostolus, et hinc occasione captâ, in omnes quoscumque novantes rursus invehitur, sicut initio Epistolæ, cap. 1.

VERS. 4. — SUPERBUS EST. Græcè, *target*, inflatus est. Per quamdam ad corporum morbos analogiam describit spirituale mentium ab Evangelii veritate recedentium ægritudinem. Christi doctrinæ tota salutaris est, ut versiculo superiori dixit, imò salutis fons est et causa. Verbum salutis. Qui ab eâ doctrinâ recedit à salute recedit. Hinc necessariò fit æger, ac primò *target*, inflatur, sicut tumet ægra corpora. Quod in corporibus tumor, hoc in omnibus superbia, D. Chrysostomus. Tumet ergo novator typho vane scientiæ.

NIHIL SCIENS, et tamen nihil scit; verâ et solidâ destitutus scientiâ, utpote fide privatus. Fides oculus est; qui non habet oculos nihil videt, ait Theophylactus. Licetâ dicere, fides quasi dioptra optica est, sine quâ caligat rationis oculus, præcipue circa divina. Fides elenchus, demonstratio non apparentium, sine hæc dioptra non videntur celestia. Hominis infidelis scientia nihil est, quia vel falsa, sicut nulla; vel inutilis ad salutem, sicutque vana et quasi nihil.

LANGUET, ægrotat, imò delirat, ut æger, circa futiles questiones et meras de verbis pugnas, quæ verâ sunt deliramenta.

EX QUIBUS ORIENTER INVIDIÆ, id est, ex quibus inanus disputationibus nascuntur invidia, lis, seu, rixa, maledicentia, seu probra et convicia; quod frequens apud disputantes. Potest etiâ intelligi de blasphemâ in Deum.

SUSPICIONES MALÆ, seu opiniones malæ, seu perniciose dogmata, ait D. Joan. Chrysostomus.

Ii sunt eorum deliramentorum fructus.

VERS. 4. — SUPERBUS EST, INFLATUS EST, nihil sciens. Quia reverâ nihil habet solidæ scientiæ pertinentis ad pietatem. Judaizantes potissimum hic notantur, censentur Apostolo nihil scire, quia carebant scientiâ gratiæ Christi, sine quâ omnis alia fides et scientia nihil omninò prodesset poterat ad salutem. Nihil sciens eorum quæ præ aliis jactat se scire. Hæreticus dicitur nihil sciens, quia licet multa sciat de Deo, etc., tamen suâ hæresi fidem divinam sibi abstrulit, ut ne vel unum articulum fidei divinam credat.

Sed languens circa questiones et pugnas verborum. Cujusmodi sunt qui sine fide quaerunt se discipulant de his, quorum aut omnia à nobis fides exigunt. Fides est oculus: qui non habet oculos, nihil videt, nihil invenit, sed tantummodò quaerit. Sola fides est quæ mentem in veritate stabilis, et questiones omnes excludit: fides enim docet credere quæ non vides,

VERS. 5. — CONFLICTATIONES HOMINUM MENTE CORRUPTORUM. Græcè, *παράδοξα κριθεῖσιν*, disputatio, *παράδοξα κριθεῖσιν*, perniciosa disputatio. Significat ergo inanes et pravas exercitationes, hominum mente corruptorum, D. Chrysostomus, et post ipsum Theodoretus, Theophylactus; Oecumenius dicit, *confricationes*, seu atritiones contagiosas. Quemadmodum scabiosas oves, dum affricant sese, sanas quoque morbo inficiunt, sic et isti cum aliis conflictantes corrumpunt eos. Qui à veritate recedunt, non convenientiâ docent, hinc contentio. Ex contentione oritur blasphemâ in Deum; ejetâ fide oriuntur malæ suspiciones; hinc verò lues procreatur, quæ inficit eos qui appropinquant, Theodoretus. Hinc, inquit, contagio eorum qui sunt mente corrupti, quemadmodum oves ægrotæ, etc. Inanes itaque et perverse exercitationes hominum mente simul et corde corrumpunt: mente quidem, quia veritatis lumine sunt privati, excæcati sunt; corde etiam, suâ scilicet cupiditate et avaritiâ. Ex unâ parte, deest illi veritas in mente; ex aliâ parte, inest illi cupiditas in corde. Veritatis lumine destituti, suâ cupiditate possessi, existimant pietatem rem esse questionem, et èâ ad quæstum faciendum abutuntur.

Quot adhuc hujusmodi homines mente et corde corrupti, qui Dei cultum ordinant ad quæstum et acquisitionem sive divitiarum, sive gloriæ, quique pietatem quasi rem fructuosam excolentes, quidquid dicunt et faciunt ad suam referunt utilitatem! *Hæc de ab hujusmodi*. Hæc verba addit Græcus hodiernus. Similiter et Syriaea versio: *Tu verò procul fuge ab his*. Hæc eadem verba exponunt D. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus. Habet etiam Ambrosianus, *discede ab hujusmodi*. Hinc apparet vetustam esse hæc additionem.

VERS. 6. — EST AUTEM QUÆSTUS MAGNUS... Græcè: *Est autem quæstus magnus pietas cum suæ sortis probatione*. Arab. versio: *Bona verò pietas cum animo suâ sorte contento quæstus est maximus*. Est quidem quæstus pietas, sed excellentiori modo, ait S. Chrysostomus. Non quæstus divitiarum externarum, ait D. Thomas, sed illarum quæ dant sufficientiam, seu quæstus divitiarum spiritualium et internarum, quæstus gratiæ, etc. Sufficientia est magnæ stabilisque opes, Theophylactus. Sensus ergo literalis est, quòd pietas sit quidem quæstus magnus, non eo sensu quò

quæ non capis, quæ non intelligis; fides docet Deum esse omnipotentem, etc.

Ex quibus orientur invidia, contentiones, blasphemie, suspiciones malæ, convicia et probra, quibus se nutro impetunt contentiosi disputatores, etc.

VERS. 5. — CONFLICTATIONES HOMINUM MENTE CORRUPTORUM, id est, inanes ac prave exercitationes hominum quorum mens ambitio, vel avaritiâ, aliisque affectibus occupata et corrupta est.

Et qui veritate privati sunt, qui scilicet in penam hæresis excæcati sunt, ut veritatem intueri non possint. Existimantium quæstum esse pietatem. Hodie novantes existimant pietatem quæstum esse, quòd ecclesias vel monasteria despoliant.

Est autem quæstus magnus, etc., ipsa pietas magnus est quæstus: quia pietas multò plus valet, quam quidquid ab homine avaro desiderari potest.

arbitrantur heretici, seu ad divitias comparandas, sed in seipsâ quæstus est pietas, magnusque thesaurus, si sufficientiæ conjuncta sit, seu si animo sibi sufficienti, pacis et necessariis contento, sit conjuncta. Hanc autem sufficientiam, huncque animum necessariis contentum, parit vera pietas; sicut revera peperit in Paulo dicente, Phil. 4: *Ego didici in quibus sum sufficiens esse...* Magnus itaque quæstus magnusque thesaurus vera pietas, qua Deum dat, qui est ipsa sufficientia, *Saddai*, ipsa sufficientia, quia scilicet omne bonum.

Deus magne! Deus bone! thesauri meus! sufficientia mea! omne bonum! cor meum reple tuâ pietate; omnia perdam, dummodo te verâ pietate possideam! *Quid mihi est in celo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei tu es, et eris pars mea, Deus, in æternum.*

VERS. 7. — *NIHIL ENIM INSTULIMUS.* Dat rationem, et ob quam inutilis est avarorum quæstus, et ob quam debeant necessaria sulcicare, si que quæstus magnus pietas cum sufficientia. Quia sicut in *hanc mundam nihil intulimus*, ita nihil ex mundo efferemus. Nuda natura nostra prodit, nuda discedet: ergo superfluum opus non habemus, D. Chrysostomus; ergo inutilis avarorum quæstus; ergo sola sufficientia quaerenda. Hoc serio cogit mortalis homo, et terrena despiciat. A tumultu tumultum peto, ait D. Greg. Naz.; ab utero matris, nude nudus egressus sum, in utrumque terre, quò nudus ingrediar. Ad quid ergo divitias congero? *Heri non habebam, cras non habeo. O demantiam superflua cras descendenda cum tanto labore et anxietate comparandi!*

VERS. 8. — *HABENTES AUTEM ALIMENTA...* SYR: Quapropter sufficit nobis cibus et tegumentum. Ex superiori versiculo concludit: *Habentes ergo necessaria, contenti simus.* Pasci et tegi necessaria; cibus sufficienti ut nutriat, vestis et domicilium que ab injuriis teneantur; ecce ad vitam necessaria, cetera superflua. Quis hæc necessariis contentus? Quis superflua quaerenda non querit? Quis itaque non timeat hæc verbis condemnari?

VERS. 9. — *NAM QUI VOLUNT DIVITES FIERI...* Allam rationem afferit cur avaritiam fugientes debeamus panem et sufficientibus esse contenti. *Qui volunt fieri divites*, avaritiasque student, in varias peccandi tentationes incidunt, scilicet in tentationes fraudis, rapacitatis, furis, mendaciarum, et in iurjurandi violationem, etc.

ET IN LAQUEUM DIABOLI, id est, quibus peccatis quasi reitibus illaqueatur à diabolo.

Dico magnum quæstum esse pietatem in seipsâ cum sufficientiâ, id est, si conjuncta sit sufficientiâ, sive animo sibi sufficienti, id est, sua sorte contento, quem parit et signat ipsa pietas.

VERS. 7, 8 et 9. — *Nihil enim intulimus in hanc mundam...* Habentes autem alimenta... *Nam qui volunt divites fieri, etc.* demergunt in profundum, interitum scilicet et damnationem.

VERS. 10. — *Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Avaro nihil est scelerius, hic enim et animam suam venalem habet, Eccl. 10. Extirpa ergo

ET DESIDERIA MULTA INSTILIA ET NOCIVA, id est, incidunt et in multas cupiditates non tantum inutiles, sed et nocivas, que hominem demergunt in interitum et damnationem, seu, ut ait D. Chrysostomus, in *perditionem hujus temporis et futuri*; Theophylactus, in *perditionem presentem et futuram.* Idem D. Chrysostomus habet, *desideria stulta et nociva.* Theophylactus legit similiter, quibus conformis est Syrus, in *concupiscentias multas, quæ stultæ sunt et nocivæ.* Cupiditates accusavit, non facultates; avaritia enim est velle fieri divitem, non autem esse divitem, dicit Augustinus. Pauper ergo quis esse potest in divitiis, sicut et in paupertate multi sunt divites, quia cupiditas divitem et avarum facit, non possessio. Itaque caveat pauper à cupiditate; caveat dives ab affectu divitiarum. Ille possideat sine affectu; ille careat sine desiderio.

VERS. 10. — *RADIX ENIM OMNIUM MALORUM EST CUPIDITAS.* Græcè, *φύλαξεν, amor pecunie*, est radix omnium malorum, temporalium scilicet et æternorum, culpæ et pene. Primò ex avaritiâ, quasi ex radice, pullulant omnia peccata; ambitio, luxus in vestitu, in mensâ, in domicilio, in famulatu, etc. frans, furtum, etc. *Hinc avaro nihil acclerius*, Eccl. 10. 9. Secundò, multa et temporalia mala, seu pene: quò enim penas subeunt avari, quot luctus! etc.

QUAM QUIDAM APPETENTES, id est, cui amori pecunie studentes quidam, à FIDE ABERRAVERUNT, quia avaritia oculos ad seipsam attrahens non sinit nos veritatis viam aspicere, ait Theophylactus ex D. Chrysostomo. Non potest idem oculus sursum simul et deorsum, coelum et terram aspicere. Ita fit ut animus terrenis intentus rerum celestium perdat cogitationem et affectum, si que paulatim aberrat à fide; sicut viator sibi non attentus aberrat à loco ad quem pergere volebat. Ecce malum culpæ.

ET INSERUERUNT SE... Græcè, *σεΐσπος transfέρειν*, doloribus multis. Divitiarum sollicitudines, spinarum instar, quicumque ex parte cruciantur, et vulnera infligunt. Quis explicare queat avarorum curas et dolores? D. Chrysostomus. Ecce mala pene, bona quaerunt, infernum inveniunt. Veritatem hanc noverrunt philosophi: Studium sen amor pecunie metropolis est omnis malitiae, dicebat Bias. Duo sunt malorum elementa: inexplabilis opum cupiditas, et gloria appetentia, Timon, à Cornelio citatur.

VERS. 11. — *TU AUTEM, O HOMO DEI.* Tu autem, à Timothee, qui Deo addictus es, non seculo ideoque totus in ea que Dei sunt intentus, avaritiam et omnia cum comitantia peccata fuge, longè sis ab his alienus.

cupiditatem, ait Augustin. et planta charitatem; sicut enim radix omnium malorum est cupiditas, ita radix omnium bonorum est charitas.

Quam quidam appetentes erraverunt à fide, et inseruerunt se doloribus multis. Sic hominè multi vel metu amittendarum, vel spe acquirendarum opum, à fide catholica ad heresim desciscunt.

VERS. 11. — *Tu autem, o homo Dei, hæc fuge;* tu, inquam, qui es homo Dei, et proinde in ea que Dei sunt, totus intendere debes, ista que dixi, fuge; scilicet avaritiam et peccata que ex illa radice pro-

SECTARE VERÒ JUSTITIAM christianam, seu innocentiam et sanctitatem, et omnes virtutes illius comites. Scilicet pietatem in Deum, que maximus est quæstus, utpote quæ Deum promeretur;

FIDEM que celestia bona ostendit et promittit;

CHARITATEM in proximum, que sua non querit, imò largitur;

PATIENTIAM in adversis;

MANSCUETUDINEM in offensis.

Omnes interpretes emphasim notant in his verbis, *fuge, sectare. Fuge*, esto remotissimus. *Sectare*, perscrutare.

Omnis episcopus et pastor Deo addictus, et in ea que Dei sunt intentus est homo Dei, non naturâ tantum, sicut ceteri omnes, sed habitudine, ut ait Theodoretus, Dei quippe minister est, Dei vicarius, *Homo Dei*; sicut procurator generalis, homo regis: omnes itaque episcopus et pastores presertim alloquitur Apostolus, et hortatur ad fugendam avaritiam, ad sectandam sanctitatem christianam, que omnes virtutes complectitur, sicut avaritia omnium vitiorum est radix: si enim cuilibet Christiano hæc fugienda, illa verò sectanda, quantò magis episcopo, Ecclesie ministro, homini Dei!

VERS. 12. — *CERTA BONUM CERTAMEN FIDEI.* hoc, velut sibi dictum, excipiat omnis Dei minister. Justitia christiana, ad quam hortatur hic Apostolus, duas partes habet: viam fugere, seu impugnare et superare; virtutem sectari, exercere, propugnare. Neutrùm fit sine quodam certamine; sibi vis in utroque facienda. Hoc autem certamen, *certamen est fidei*: *Hæc est enim victoria quam vincit mundum, fides nostra*, 1 Joan. 5, 4. Ut ergo ad utrumque vehementius et sensibilibus hortetur, alludit ad agones et palastras, que in Græciâ Ephesi celebrabantur. Agoniza, *certa fortiter et athleticè præclarum fidei certamen*, quod

cedunt. *Sectare verò justitiam*, id est, prosequere, ut venator prosequitur feram, ita tu justitiam; *pietatem*, quæ Deus ex animo et purâ intentione colitur, *fidem*, celestia bona quaerentem, à quâ aberraverunt quidam per avaritiam; *charitatem*, non quaerentem qua sua sunt, sed quæ aliorum; *patientiam*, quæ non solum superfluis, verum etiam necessariis æquo animo carentis. *Mansuetudinem*, pro quâ Ambrosius legit, tranquillitatem animi, dicit scilicet non commoveatur adversis eos qui nos injuriis afficiunt, ea que nostra sunt auferentes, juxta illud: Qui auferit que tua sunt, ne repetas.

VERS. 12. — *Certa bonum certamen fidei.* Vocatur autem *certamen fidei*, vel quia non nisi per fidem vincit, qui in hoc certamine versatur; vel quia certamen hoc pro fide Christi propagandâ ac defendendâ susceptum erat.

Apprehende, viriliter certando, tanquam palmam victoriæ, viam æternam, in quâ, vel ad quam, vocatus es à Deo.

Et confessus bonam confessionem coram multis testibus, tanquam dicit Apostolus: ita certa in cursu ministerii tui, ut apprehendas palmam vite æternæ, ad quam vocatus es, et ejus gratiâ, multis presentibus, hanc optulam fecisti professionem, te fideliter ac strenuè executurum opus Episcopi et Evangelistæ, cupis professionis te semper memorem esse volo.

VERS. 13. — *Præcepto tibi coram Deo. Præcipio*

in vitis superandis et in virtutibus exercendis consistit. Quasi strenuus athleta Christi *certa* et agoniza, abstine, sustine, agredere.

APPREHENDERE VITAM ÆTERNAM, quæ scilicet bravium est et palma victori proposita.

IN QUÀ, Græcè, *ad quam vocatus es à Deo*, quasi agnometia, et quam hucusque prospectus es, egrègiam et illustrem CONFESSUS CONFESIONEM; in baptismo, ubi Christianismum professus; in ordinatione, ubi fidelitatem pactus; in persecutione Ephesi excitatâ, Actor. 19, v. 25, ubi quasi martyr generosè passus fuisti.

Hæc D. Pauli ad Timotheum, et sub Timothei nomine ad omnes episcopos, exhortatio, cuilibet Christiano convenit ob promissiones in baptismo factas, et cuilibet religioso ob vota in professione ommissa.

VERS. 13. — *PRÆCIPIO TIBI CORAM DEO...* Duos addit stimulos Timotheo et episcopis ad excitandum illo rum virtutem in agone de quo in versu superiori, et ad observandam hanc Epistolam. Primus est quòd certet, agonizet coram Deo, qui fons est vite, vitam donans, vivos servans, et mortuos à morte revocans. Secundus est quòd agonizet coram CHRISTO, omnis quidem Christiani exemplari, ac presertim episcopi, qui Christi representator est, *Præcipio tibi* et obtestor te coram Deo vivente et vivificante, seu qui vita est et fons vite, vitam dans, servans et reddens quibus vult, et qui consequenter eam tibi reddere potest, et coram Jesu Christo, qui sub PONTIO PILATO TESTIMONIUM perhibuit veritati, eamque suo subsignavit sanguine, et consequenter exemplum tibi dedit etiam cum vite periculo veritatem profertendi.

VERS. 14. — *UT SERVES MANDATUM SINE MACULA.* Obtestor, inquam, te coram tantis testibus, ut qua in hæc Epistola trado, perfectè et exactè custodias.

tibi, inquit, in conspectu et presentia Dei, qui testis esse poterit me hæc præcepisse, et vindex, si ca non serves. Quid præcipiat postea subiungit, ubi dicit: *Ut serves mandatum sine macula.*

Qui vivificat omnia. Non dicit, qui videt omnia, sed, qui vivificat; quia plus est vivificare quam videre. Vivificat autem omnia quæcumque vivunt, quia omnis vita à Deo est; q. d. Ne metuas mortem; nam servus es Dei, qui potest etiam mortuos ad vitam revocare.

Et Christo Jesu. Quoniam non ideo tantum Christum meminit Apostolus, quòd istis omnium actionum nostrarum inspector sit, ac iudex futurus; verum etiam ut eum Timotheo proponat tanquam exemplar confessionis quod imitetur.

Qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem. Sensus est: Qui cum sæpè veritatem, cuius causâ missus erat à Patre, palmam confessus apud homines fuisset; tandem, vocatus ac iudice Pontio Pilato, ejusdem veritatis confessionem testatus est, sive testatum fecit, id est, martyrio complevit et consignavit; quando pro ea veritate crucem et mortem sustulit.

VERS. 14. — *Ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile;* q. d. Serva mandata mea integrè, ita ut neque in dogmatibus, neque in moribus maculam contrahas, ob quam merito reprehendaris.

Itaque in adventum Domini nostri Jesu Christi, id

USQUE IN ADVENTUM. Græc., *apparitionem*, DOMINI nostri JESU CHRISTI. Nequam reprehensionem incurras ob tuam transgressionem aut negligentiam. Quia ad omnes Ecclesie episcopos scribit, sub Timothei nomine, et quia quo scribit usque ad finem mundi servanda sunt, hinc Timotheo, episcoporum representatori, præcipit ut ea servet usque ad illustrem et gloriosam Christi apparitionem. Potest etiam dici quod hoc addat ut Timotheus meminerit se à Christo Domino iudicandum, et consequenter pastoris officium gerat irreprensibiliter.

VERS. 15. — *QUEM SUIS TEMPORIBUS.* Græc., *quam*, scilicet apparitionem, id est, quem gloriosum Christi adventum *suis temporibus*, seu tempore sibi noto, exhibebit ille qui BEATUS et ipsa beatitudo est, omnesque sanctos beans.

ET SOLES POTENS. Græc., *dynasta*, princeps, seu solus à se princeps, et principatum habens.

REX REGUM, sub cuius imperio regnant quicumque regnant.

DOMINUS DOMINANTUM, cui serviunt quicumque dominantur aliis. Illi serviunt aut volentes aut invitati, ait S. Anselmus. Hæc absolutam indicant potentiam Dei, qui à se, independentè à quolibet, *Rex et Dominus* est; à quo è contra essentialiter dependunt quicumque potestatem habent.

VERS. 16. — *QUI SOLOS HABET IMMORTALITATEM*, id est, qui solus per se immortalis est, utpote vita ipsa et fons vitæ;

ET LUCEM HABITAT IN INACCESSIBILEM, quæ Deus ipse est; Deus enim domum non habet in quâ habitat, sed existit in seipso. Illius sensus est: Qui lux est immensa, infinita, increata. *Et lucem inhabitat inaccessibleem*, id est, et ideò mortalibus inaccessibleis. Præ nimia luce et majestâtè invisibilis est.

QUEM NULLUS HOMINUM VIDIT. Ipsum hæc in vitâ nullus mortalium vidit, sed nec videre potest naturæ viribus.

CIUS HONOR ET IMPERIUM, non ad tempus, sed ad omnem æternitatem est. Ita sit.

Observatio dogmatica et moralis.

Attendamus ad hoc elogium Dei à S. Paulo ipsius Dei Spiritu afflato compositum: Deus est à se sun-

est, usque ad apparitionem seu manifestationem Domini nostri JESU CHRISTI. Dum ergo Timotheo præcipit ut servet mandatum, usque in adventum Christi, intelligendus est præcipere ut servet usque ad exitum vitæ. Nam, ut ait Augustinus, tunc unicusque venit dies adventus Domini, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis iudicandus est illo die.

VERS. 15. — *Quem suis temporibus ostendit. Quem, non Christum refert, sed adventum, sive apparitionem; ut ex Græco liquet: tametsi id ad sensum non multum interest. Quod enim ad rem attinet, non aliud est, apparitionem Christi ostendere, quam Christum apparentem seu manifestum exhibere. Dicit autem temporibus suis, seu propriis, id est, ad eam rem à Deo præordinatis, ipseque notis.*

Beatus solus potens, Rex regum et Dominus dominantium. Beatum Deum vocat, ne dubitemus ab eo

mè beatus, omnipotens, solus à se princeps, Rex regum, sed suscipe me secundum eloquium tuum. Me, inquam, secundum verbum tuum æternum, adæquatum, sed pro me exinanitum in tempore, pro me carnem factum, pro me passum et mortuum, pro me nunc interpellans ad dezeram majestatis. Ipsum audi, ipsum in me respice, et propter ipsum, non confidas me ab expectatione meâ, sed in ipso, cum ipso, et per ipsum, tibi servire merear in tempore et in æternitate.

VERS. 17. — *DIVITIBUS HUIUS SEculi PRÆCIPERE.* Finita videtur Epistola in versu præcedenti: at quia superius multa contra divitiarum amorem dixerat Apostolus, ne fortè divites et divitiis damnassee videatur, addit sequentia, ut divites doceat sanctum divitiarum usum. Primò docet vitâ à quibus cavere debent divites, à superbâ scilicet et in divitiis confidentiâ. Secundò virtutes quas debent exercere, liberalitatem, bona opera, quibus sibi thesaurisent in celo. Præcipit divitibus hujus seculi. Sunt enim divites in Deum, de quibus Matth. 6, 20, et 19, 21; Marci 10, 21; Luc. 12, 25, etc. Et sunt divites juxta seculum, qui scilicet substantiam hujus seculi possident. Præcipit ne sublimiter de se sentiant, seque magni faciant, et sibi multum arrogant. Verbis divitiarum est superbia, ait D. Augustinus.

NEQUE SPERARE IN INCERTO DIVITIARUM. Neque confidant in divitis incertis, fluxis et fugacibus. SED IN DEO VIVO, id est, sed sperare in Deo vivo, quia Deus est, semper manet; quia Deus vivus est, omnia videt et audit, et in se confidentes adjuvat. Divitiæ celi pereunt, Deus manet in æternum. Divitiæ res sunt mortuæ, inanimæ; Deus autem vivit, videt, audit, ad se recurrentes suscipit et juvat. Illic in illo sperandum, non in divitis.

Deus magne, Deus nimis laudabilis! indignus sum qui te laudem, tibi que serviam, sed ad indignitatem meam non attentus, suscipe me secundum eloquium tuum, et non confidas me ab expectatione meâ. Me nihilum, et nihilo minore, quia peccator sum, tibi, æternæ, immense, infinitæ majestati devoxeo; tibi, Regi regum, Domino dominantium, cujus imperium sempiternum, in æternum obsequi et servire volo. Ne proicias me à facie tuâ, quia nihilum et peccator

qui per essentiam beatus est, ac solus omne bonum possidet, communicandam nobis beatitudinem promissam. Rex regum, id est, Rex regnantium, qui providè et, tanquam Regi et Domino, omnes subfecti sunt. Christi regnum atque dominium quod habet super omnes alios reges ac domos, à Patre et datum est.

VERS. 16. — *Qui solus habet immortalitatem.* Perfecta immortalitas est omnimoda immutabilitas. Solus Deus omnino immutabilis est: qui solus ex se et per naturam immortalis est; ut qui sit essentialiter vita. Nam intellectuales creature, ut angeli et animæ rationales, participativè tantum, et (ut Patres loquuntur) per gratiam, immortales sunt. Unde quâ ratione solus Deus bonus est, eadem solus est immortalis, scilicet per essentiam.

Et lucem inhabitat inaccessibleem. Loquitur de

QUI PRÆSTAT NOBIS OMNIA ABENDE.... In illo, inquam, qui nobis omnia largè suppeditat ad usum necessaria; et cuius consequenter munificentia non minis est liberalis quàm vita invariabilis.

VERS. 18. — *BENE AGERE.* Præcipe ut bona facias, opera; suscipe ditescant præclaris operibus.

FACILE TRIBUERE, COMMUNICARE. Liberaliter dent pauperibus, suscipe divitiis communicent, indigentibus faciant illas communes.

VERS. 19. — *THESAURIZARE SIBI FUNDAMENTUM BONUM IN FUTURUM.* Per eleemosynas reponant sibi ipsi thesaurus meritorum, quasi fundamentum solidum in posterum, jusque certum ad veram assequendam vitam. Thesaurus spiritualis est congregatio meritorum, quæ sunt fundamentum futuri ædificii quod nobis preparatur in celo; quia tota preparatio futuræ gloriæ est per merita que acquirimus per gratiam, quæ est principium merendi, ait D. Thomas. Divitum itaque Evangelicum hoc est: Ut non sint superbi; spem suam in suis non reponant divitis; non sint in pauperes duri; suarumque opum tenaces proprietarii; sed humiles in se et erga Deum, à quo omne bonum; sperant in Deum vivum; sint erga proximum liberales et benefici; suaque charitate suas operum indigentibus communes faciant. Hoc si fecerint, veras divitiis sibi cumulabunt in posterum, thesaurus æternos sibi ipsis congregent, jusque ad veram vitam. *Viri divitiarum morientes nihil inveniunt in manibus suis,* Regius Psal. 75, 6. Misericordies è contra thesaurus inveniunt in perpetuas æternitates duraturas, celestemque domum et veram vitam.

Ut felicem usuram! eleemosyna. Nota bene cum fundamento comparari eleemosynam quidem omnem, at præsertim eam que fit in abscondito, ut consulti

lucæ increata, quæ est ipse Deus. Deus lux est. Dicitur inhabitare lucem, sicut est et habitat et permanet in seipso, secundum illud Ambrosii: *Immutus in te permanens.* Maxime enim quisque ibi dicitur habitare ubi semper est, et unde nunquam recedit. Hæc lux est ipse splendor, et gloria majestatis divine increata, immensa et inextinguibilis, quæ est fons omnis luminis, claritatis, cognitionis, gloriæ. Hæc lux nobis est inaccessibleis: unde nobis non lux, sed caligo est. Caligo divina est inaccessibleis, in quâ inhabitare dicitur Deus; hæc est invisibilis propter extimiam claritatem, et inaccessibleis propter immensam luminis copiam.

Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Nemo potest videre Deum, scilicet per se et suas naturæ vires, sed acie mentis, suo naturali acuminis, suo ingenio; sed nosse est ut homo visurus Deum super hominem eleveur, ac per gratiam naturam transcendat, et super seipsum attollatur, atque quasi supernaturalium vim visivam, oculumque accipiat, vocat luminem gloriæ, quo Deum videre possit. Deum vocat invisibilem, et ita quidem ut eum nec viderit, nec videre possit, quisquam hominum; cum Dei visionem eamque perfectam, omnes Christiani certâ spe expectare jubentur.

Cui honor et imperium sempiternum. Amen. Cui ab omnibus impendatur honor et cuius imperium sit per omnium confessionem sempiternum. Amen, id est, fiat.

VERS. 17. — *Divitibus hujus seculi præcipe, non*

S. S. XXV.

incline sapere, superbi sapere, id est, elato esse animo, superbiere. Competit in eos qui sibi placeat, et magni seipsum faciunt, aliosque præ se continent: quales maxime sunt hujus seculi divites.

Neque sperare in incerto divitiarum. Non sicut vermis pino, ita divitis superbia immascit, inquit Anselmus.

Sed (sperare) in Deo vivo. Potius, inquit, spem suam ac fiduciam reponant in Deo, tuncque ab eo pendeant, etiam in mediis opibus, quas ille dat et auferi quibus et quanto volent.

Qui præstat nobis omnia abende ad fructum. Id est, ad percipiendum eum fructum. Vult autem Deus homines deus suis laudificare, sed ita ut non in illis, sed in ipso finem et felicitatem suam consultant.

VERS. 18. — *Bene agere; q. d.: Bona operari. Divites fieri in bonis operibus, sicut abundant opibus, ita abundare debent bonis operibus. Facile tribuere, id est, faciles ac prompti esse ad tribuendum. Communicare, id est, habere divitiis sicut communes, ait Aquinas.*

VERS. 19. — *Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum,* puta virtutes et virtutum pietatisque opera. Has enim opes quasi fundamentum solidum opponit incerto divitiarum hujus seculi. Ita Chrysostomus.

Ut apprehendant veram vitam, scilicet beatam et æternam. Vera vita dicitur illa que beatorum est in celis.

Christus. Fundamentum absconditur in terrâ, sic et elemosyna debet, si fieri potest, abscondi. Ex fundamento in terrâ abscondito domus assurgit in altum, sic ex piis operibus absconditis assurgit domus celestis, ædificium spirituale, salus æterna, ubi vera vita, et thesauri quos nec ærugo demolitur, nec tinea corrumpit.

Vers. 20. — O TIMOTHEE, DEPOSITUM CUSTODI. Evangelii doctrina vocatur depositum, quia sicut depositum est alterius, ita evangelica doctrina Christi est, non postorum. Et sicut depositum fideliter à depositario servandum est, ita episcopis incumbit inviolabiliter servare et ad alios transmittere doctrinam sibi depositam atque commendatam. Timotheo itaque suo e. omnibus episcopis commendat sacre doctrine depositum. Illius sunt depositarii, non proprietarii; sunt custodes, non domini: ergo servent illam, propugnent, ne minimam ejus partem vitari patiantur. Lex

Vers. 20. — O Timothee, depositum custodi. Nominis depositi metaphoricè significatur doctrina successori credita, ac per manus tradita, quomodo depositum pecuniarum tradi et credi solet amico. Episcopi constituti sunt doctrinæ custodes, ac velut depositarii. Manifestum est enim Apostolum de deposito doctrinæ loqui, quæ quasi per manus transmittenda sit ad successores.

Devotians profanas vocem novitates, id est, vanitates sive inanitates vocum. Notat quorundam futilem, inanem et clamorâ loquacitatem, eamque profanam, id est, impiam et pietatis hostiam. Si vitanda est novitas, retinenda est antiquitas; si profana est novitas, sacra est vetustas. Sana doctrina cum est et prisca, à Christi et apostolorum temporibus ad nos illibate derivata.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad præxim redigenda.

1° Observet episcopus et quilibet sacerdos, proportionem servatâ, quod omnibus sit debitor: Sat enim est terra, et lux mundi, Matth. 5, v. 13, 14. Ut alio terra, debet omnes alios homines, quantum est in se, à corruptione morum præservare. Ut lux mundi, omnibus lucem debet et ardorem; omnes etiam servos et mancipia debet verbo et exemplo sanctificare. Neminem itaque negligat; servos etiam vilissimos sanctificet modo sibi à Doctore gentium præscripto. Vide v. 1 et 2, et observationem moralem.

2° Omnis Catholicus quidem, at omnis speciatim Ecclesiæ catholicæ minister, hæreticum notet privatum, quam horreat, detestetur ac fugiat. Illam Apostolus, cap. 4, v. 1, 2, verbis valde significantibus expresserat, dicens hæreses à spiritibus erroris esse, doctrinas demoniorum, hominumque in hypocritæ loquentium mendaciam et cauteriatam habentium suam conscientiam. Talem pietatam vide cap. 4, v. 1, 2, et observationem literalem et moralem in commentario. Hic autem, ut hanc eandem privatum sensibilibus nobis exprimat, illam describit per analogiam ad corporum morbos. Hæresis pessimus et mortifer est animæ morbus. Quare? quia sicut Evangelium, Christi doctrina, verbum est salutis, fons vite,

enim depositum non patitur ut aliquid illius pereat sine culpa apud depositarium.

DEVOTANS PROFANAS VOCEM NOVITATES... Idcirco videntur novitates doctrinæ et sermonum, unde novitates dicuntur hæreticæ. Profane non sunt novitates vocum quæ antiquam doctrinam clariis et brevibus exprimunt, v. g., Trinitas, consubstantialitas, transsubstantiatio, etc.

ET OPPOSITIONES. Græc. *antiheses*, id est, objectiones quas opponunt novantes, qui falsè sibi scientiam nomen vincificant. D. Chrysostomus putat hic Gnosticos perstringi.

Vers. 21. — QUAM QUIDAM PROMITTENTES; id est, quam scientiam profites quidam, aberrarunt à fide, in errorem inciderunt, Christianismum deseruerunt.

GRATIA TECUM. AMEN.

Et oppositiones falsi neminis scientie dicantur objectiones quas contra fidei doctrinam afferunt quidam specioso scientiæ titulo, sed falso. Non enim vera scientia esse potest quæ veritati contraria est. Talis erat philosophia illa, quam reprehendit, Col. 2, etc. Non est vera scientia, ubi vera fides non est.

Vers. 21. — QUAM (scientiam) quidam promittentes (profiteres) circa fidem exciderunt, id est, aberrarunt. Cujusmodi scientiam, inquit, dñm profiterentur, ac docti sapientesque videri studeo, ab integritate et sinceritate fidei, velut à scopo, aberrarunt.

Gratia tecum. Amen. Gratiam Dei, omnium bonorum fontem, tuore suo, precatur in fine Epistolæ.

cui per fidem adhaerentes vivimus, sani sumus, in æternum victuri, ita qui per infidelitatem ab hac Christi doctrinâ recedit, statim à salute, à vitâ recedit, et fit æger ad mortem. Ac primò turgit typho vanæ scientiæ; secundò cæcutit circa divinam, amisso fidei oculo; tertio delirat circa futuila; quartò delirans falsa, stulta, perniciosa, dicit; hincque non movèd in se æger ad mortem, sed et aliis et contagiosus et pestifer; hunc ergo quasi pestem fuge. Ad hanc figuram nos excitat Apostolus, addens: *Constitutiones hominum mense corruptorum*; seu, ut explicant Patres Græci, contritiones hominum mente et corde corruptorum, et ideò atritiones contagiosæ. Sic oris scabiosa alias indicit, sic hæreticos quos approximat corrumpit. Abscede igitur ab hujusmodi. Vide in commentario dicta ad v. 4, 5.

3° Omnis Christianus notet aureas subsequentes D. Pauli sententias, æternam memoriam dignas; illas verò omnis præsertim ecclesiasticus, Deoque sacer, in sua mente insculpat, nunquam oblitenscens.

Prima. *Est quæstus magnus pietas cum sufficientiâ*, v. 6. Vera pietas magnus sanè quæstus, quia Deum dat in corde; Deus autem omne bonum, et ipsa sufficientiâ. Dat cordi pio sanctam sufficientiam, quæ fe-

licitatem inchoat, quam perficiet æterni Dei fructio. Huic ergo unico quæstui studebo.

Secunda. *Nihil inultimus in hunc mundum; haud dubium quid nec auferre quid possimus*, v. 7.

Tertia, quæ secundæ est consequentia: *Habentes igitur alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus*, v. 8. Pasci et tegi sufficiunt. O dimentiam, superflua cras deserenda cum tanto labore comparandi!

Quarta. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et perditionem*, v. 9.

Quinta. *Radix enim omnium malorum est cupiditas*, v. 10. Has veritates, o homo Dei, Deoque sacer, si bene penetraveris, ab omni temporalium cupiditate liber, pietatem et sanctitatem sectaberis, ad quam, v. 11, 12, 13, hortatur Apostolus. Vide in commentario dicta ad v. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM Præfationes.

Hanc ad Timotheum Epistolam, Romæ, in vinculis scriptam fuisse constat ex ipso textu, cap. 1, v. 8 et 16; cap. 2, v. 8. Sed quia D. Paulus bis Romæ fuit catena ligatus, controvertitur quibus in vinculis; an in primis, an in secundis, hanc scripserit.

Omnes antiqui, Eusebius, D. Hieronymus, D. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, et plerique post eos, censent illam in ultimis vinculis scriptam, ideòque omnium Epistolarum D. Pauli ultimam reputant, et quasi vocem cyneæ, quam morti proximus, et ad martyrium sese accingens, edidit.

Hoc ipsum formaliter affirmat textus Græcus in fine Epistolæ. Ad Timotheum secunda Ephesiorum Ecclesiæ primum episcopum ordinatum scripta est à Româ, cum ex secundo sisteretur Paulus Casari Neroni.

De secundâ ad Timotheum Epistolâ primò dicendum ubi et quando scripta sit; tum de argumento. Et qui em Romæ à vinculis scriptam esse constat; non catenæ suæ et vinculorum meminit 1 et 2 cap. licet conditum illa verba à cap. : *Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi*, etc. Verum ex his ipis verbis videri potest hanc Epistolam omnium postremam, atque iustante jam martyrio scriptam esse à Paulo. Quæ penè omnium est interpretum sententia. Quam et Eusebius tradit, lib. 2 Hist. Ecclesiast., cap. 22. Atverò, si rem diligentius expendamus, apparuit hanc Epistolam inter eas quæ Româ datæ sunt ante primam esse aut secundam, scriptamque multis annis ante Pauli obitum, videlicet tercio aut quarto

4° Notent omnes Evangelium speciale divitum. Primò vitia quæ debent fugere: *Non sublimis sapere*, v. 17; non sint superbi, arrogantes, elati; *neque sperare in incerto divitiarum*, id est, non confidant, spemque suam non reponant in divitiis incertis, fluxis et fugacibus. Secundò virtutes quas debent exercere: *Sed sperare in Deo vivo*, id est, sed humiles et grati sperent in Deum vivum, et ob illum sint erga proximum liberales et benefici: *benè agere, divites fieri in bonis operibus, facillè tribuere, communicare*, v. 18; sique ditescent suis præclaris operibus, quibus thesauros sibi congerant æternos; *thesaurizare sibi fundamentum bonum in futuro, ut apprehendant veram vitam*. Huic brevi Evangelio studeo, o homo Dei, illud quæ serva, si sis dives; doce et prædicam, in quocumque sis statu. Vide in commentario dicta v. 17, 18, 19.

Idem assertit Arabica versio: Scripta fuit ab urbe Româ, cum Timotheus constitutus jam esset episcopus super Ephesum, quando secundâ vice stetit Paulus in præsentia Casaris Neronis, Imperatoris Romani.

Pro hac opinione dissertationem fecit R. P. Mauduit, auctor libri cui titulus: *Analyse des Epîtres de saint Paul*, secundâ parte, dissertatione undecimâ. Eandem opinionem supponit et sequitur Dominus de Tillemont, *Mémoires, etc., sur saint Paul, an de Jésus-Christ* 65.

Hæc opinio præcipuè nititur cap. 4, v. 6: *Ego jam delibor, et tempus resolutionis mee instat*. Reverè in expositione hujus versiculi, pro hac opinione concludo. Vide cap. 4, v. 8, circa finem.

Baronius tamen, et alii post eum multi è recentio

Neronis anno, cum martyrium ipsius inciderit in annum Neronis decimum tertium. Cum enim Romam non aliam habebat christiorem, statim de rebus suis certiorum reddere voluit, ac nominationem de successore primo suæ decessoris apud Neronem; quod facit sub fine Epistolæ. Eodem spectat quod scribit nonnulla quæ planè argunt recentem ejus adventum in urbem Romanam, ut illa, cap. 4: *Penalam quam reliqui Troude, veniens offer tecum. Erastus romanus Corinthi*. Trophimum autem reliquit in forum Mileti, vel Melite, ut alii putant legendum. Quod autem Paulus in hac Epistolâ non sentiat finem vite suæ jamjam instare, sed contra potius significet adhuc se reservari ad implendum prædicationis officium in